

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 124/2021-41

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Rastislava Kaššáka a sudcov Jany Baricovej (sudkyňa spravodajkyňa) a Miloša Maďara v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného Advokátskou kanceláriou JUDr. René Hudzovič, s. r. o., Štefánikova trieda 49, Nitra, v mene ktorej koná advokát a konateľ JUDr. René Hudzovič, proti postupu Okresného súdu Nitra v konaní vedenom pod sp. zn. 19 C 68/2009 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Nitra v konaní vedenom pod sp. zn. 19 C 68/2009 **boli porušené** základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Okresný súd Nitra **je povinný** zaplatiť sťažovateľovi primerané finančné zadostučinenie v sume **6 000 eur** do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
3. Okresný súd Nitra **je povinný** nahradiť sťažovateľovi trovy konania v sume **460,90 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **nevyhovuje**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) 7. marca 2021 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom

Okresného súdu Nitra (ďalej aj „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 19 C 68/2009 (ďalej aj „napadnuté konanie“).

2. Podstatou ústavnej sťažnosti sťažovateľa je námietka, že postupom okresného súdu v napadnutom konaní došlo k porušeniu ním označených práv (bod 1). Sťažovateľ v procesnom postavení žalobcu v 6. rade sa žalobou doručenou okresnému súdu 17. apríla 2009 domáha určenia vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam. Opíšuť v ústavnej sťažnosti chronologicky priebeh napadnutého konania, zdôraznil, že okresný súd v napadnutom konaní uskutočnil niekoľko pojednávaní (posledné pojednávanie 18. januára 2016, pozn.), avšak následne bol nečinný a ani po 12 rokoch od začatia súdneho sporu nedospel k meritórnemu rozhodnutiu.

3. Sťažovateľ žiada, aby ústavný súd rozhodol nálezom, že boli porušené základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Súčasne sa domáha priznania finančného zadošťučinenia v sume 15 000 eur a náhrady trov konania.

4. Ústavný súd uznesením č. k. I. ÚS 124/2021 z 23. marca 2021 prijal podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavnú sťažnosť sťažovateľa v celom rozsahu na ďalšie konanie.

II.

Argumentácia sťažovateľa

5. V podstatnej časti ústavnej sťažnosti sťažovateľ upriamil pozornosť na celkovú dĺžku trvania sporu (12 rokov), v ktorom dosiaľ nebolo vydané meritórne rozhodnutie. Keďže podľa jeho názoru predmetná vec nevykazuje právnu či skutkovú náročnosť odôvodňujúcu také dlhé trvanie súdneho sporu, zodpovednosť za vznik zbytočných prietáhov v napadnutom konaní je možné pričítať jedine okresnému súdu, ktorý vo veci uskutočnil posledné pojednávanie 18. januára 2016 (teda viac ako pred piatimi rokmi), pričom termín určený na vyhlásenie rozsudku 8. februára 2016 zrušil. Následne okresný súd vo veci vydal dve vecne nesprávne procesné uznesenia (č. k. 19 C 68/2009-682 z 30. júna 2017 vydané vyšším súdnym úradníkom a uznesenia č. k. 19 C 68/2009-707 z 11. októbra 2018, ktoré bolo zrušené uznesením odvolacieho súdu č. k. 12 Co 15/2019-744 z 21. júna 2019), čím takisto prispel k predĺženiu dĺžky napadnutého konania, čo sťažovateľ hodnotí ako neefektívny postup súdu majúci za následok vznik nedôvodných prietáhov v konaní. Sťažovateľ okrem svojho veku a majetkových pomerov ďalej poukázal na význam sporu pre jeho osobu, keďže sa cíti byť vlastníkom nehnuteľností, resp. ideálnych spoluvlastníckych podielov k nim, a nemôže sa domôcť ochrany svojho vlastníckeho práva.

III.

Vyjadrenie okresného súdu a replika sťažovateľa

III.1. Vyjadrenie okresného súdu:

6. Okresný súd vo svojom vyjadrení sp. zn. Spr 397/21 k ústavnej sťažnosti z 12. apríla 2021 priznal, že v napadnutom konaní nebolo doteraz meritórne rozhodnuté. Počas trvania súdneho sporu došlo viackrát k zmene zákonného sudcu, keď pôvodne vo veci konajúcej sudkyňa funkcia

zanikla, následne bola veci pridelená od 4. júna 2018 do 31. januára 2021 sudcovi, ktorého stanovisko k veci je súčasťou predloženého vyjadrenia a naposledy bol súdny spis prerozdelený 3. marca 2021. Z chronologického prehľadu procesných úkonov je však podľa názoru okresného súdu zrejmé, že okresný súd vo veci konal priebežne a úkony realizoval v primeraných časových intervaloch.

6.1 Popieral neefektívnosť rozhodnutia okresného súdu č. k. 19 C 68/2009-707 z 11. októbra 2018 i napriek tomu, že bolo zrušené súdom vyššieho stupňa, nemožno to samo osebe vnímať ako postup spôsobujúci priet'ah v konaní, ale je potrebné prihliadnuť na konkrétne okolnosti a obsah daného rozhodnutia. Keďže odôvodnenie dotknutého uznesenia obsahovalo právne úvahy vedúce k záverom obsiahnutým vo výroku uznesenia a odkaz na judikatúru. Pri akceptovaní optiky sťažovateľa by vzniklo riziko posudzovania každého rozhodnutia súdu, ktoré bolo neskôr zrušené/zmenené rozhodnutím súdu vyššieho stupňa ako priet'ah v konaní, čo by mohlo byť chápané ako neprípustné zasahovanie do nezávislosti súdu.

6.2 Okresný súd nesúhlasil ani s tvrdením sťažovateľa o právnej a skutkovej nenáročnosti napadnutého konania, keďže predmetom sporu je riešenie otázky duplicitného vlastníctva nehnuteľností, pričom dokazovanie a aplikovateľné právne predpisy siahajú až do roku 1950. Zložitosť veci potvrdzuje obsiahlosť súdneho spisu, ktorý má takmer 800 listov, ako aj skutočnosť, že žalobcovia podali návrh na zmenu petitu žaloby po 10 rokoch vedenia sporu. Je zrejmé, že napadnuté konanie celkovo trvá dlhšie, ako by mohlo, avšak okresný súd vo veci primerane konal a mal objektívne záujem vec rozhodnúť, a to opakovane, čo bolo v tom-ktorom čase zmarené z dôvodov nie na strane konajúceho zákonného sudcu.

6.3 K veci sa vyjadril aj zákonný sudca, ktorý vo veci konal v období od 4. júna 2018 do 31. januára 2021. Uviedol, že po pridelení veci a naštudovaní spisu si bol vedomý, že posledné pojednávanie sa uskutočnilo 18. januára 2016, avšak v ďalšom priebehu konania došlo k niekoľkým úmrtiam účastníkov na strane žalobcov, pričom bolo vždy potrebné rozhodnúť uznesením o pokračovaní s ich právnymi nástupcami – dedičmi. Rozhodovanie bolo často podmienené zistením okruhu dedičov, čo odôvodňuje dlhšie časové intervaly medzi jednotlivými rozhodnutiami. Vec sa nachádzala v štádiu prípravy meritórneho rozhodnutia a termín verejného vyhlásenia rozsudku bol určený na 25. september 2020. Žalobcovia však 21. septembra 2020 doručili súdu návrh na zmenu žaloby, o ktorom bolo potrebné rozhodnúť, a preto termín vyhlásenia rozsudku vzhľadom na rozsiahlosť spisu a zložitosť veci musel byť zrušený. Po pridelení zákonného sudcu na dočasný výkon funkcie sudcu na Krajskom súde v Nitre (od 1. februára 2021, pozn.) bol súdny spis pridelený novej zákonnej sudkyni, ktorá by mala po naštudovaní veci v najbližšej dobe nariadiť termín vyhlásenia rozsudku.

6.4 V súvislosti s uplatneným nárokom sťažovateľa na priznanie primeraného finančného zadosťučinenia okresný súd uviedol, že tento nepovažuje za dôvodný a pri posúdení jeho opodstatnenosti a výšky je nutné zohľadniť aj správanie sa účastníkov konania, na strane ktorých boli viackrát dôvody na zrušenie riadne nariadených pojednávaní. Okresný súd osobitne upriamil pozornosť na úkon samotných žalobcov krátko pred termínom vyhlásenia rozhodnutia (návrh na zmenu žaloby doručený súdu 21. septembra 2020), ktorý prispel k tomu, že vo veci nebolo dosiaľ rozhodnuté. Je potrebné zohľadniť aj podstatu ústavnej sťažnosti, ktorá spočíva v zrušenom uznesení okresného súdu odvolacím súdom a len všeobecne uvádzanej dĺžke konania, bez konkrétnych priet'ahov na strane súdu, čo ani v zmysle rozhodovacej praxe ústavného súdu nezakladá nárok na sťažovateľom požadovanú sumu finančného zadosťučinenia.

6.5 Okresný súd tiež poznamenal, že považuje za nevhodné, aby každý žalobca sám podával ústavnú sťažnosť zastúpený rovnakým právnym zástupcom, čo zbytočne zvyšuje trovy konania, na čo by mal ústavný súd pri ich prípadnom priznaní prihliadať.

III.2. Replika sťažovateľa:

7. Sťažovateľ vo svojej replike považoval skutočnosti uvádzané okresným súdom a najmä ich hodnotenie považuje za účelové, motivované snahou zbaviť sa zodpovednosti za spôsobenie prietahov v konaní. Podľa jeho názoru okresný súd vo veci nevykonával úkony v primeraných intervaloch, čo potvrdzuje aj to, že posledné pojednávanie vo veci sa uskutočnilo 18. januára 2016. Obdobne tak zákonný sudca rozhodol o odvolaní sťažovateľa a ostatných žalobcov proti uzneseniu č. k. 19 C 68/2009-682 z 30. júna 2017 vydaného vyšším súdnym úradníkom 11. októbra 2018, čiže po viac ako 1 roku od podaného odvolania. O návrhu sťažovateľa a ostatných žalobcov na zmenu žaloby podľa § 139 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) doručeného okresného súdu 21. septembra 2020 bolo rozhodnuté uznesením č. k. 19 C 68/2009-791 z 28. januára 2021, teda po viac ako 4 mesiacoch od podania uvedeného návrhu.

7.1 Sťažovateľ zotrval na svojom názore, že značná časť úkonov súdu bola vykonávaná neefektívne, ako napríklad výzva adresovaná právnomu zástupcovi z 29. mája 2020 na predloženie originálu plnej moci právnych nástupcov pôvodnej žalobkyne v 1. rade, pričom uvedené bolo súdu zaslané už 3. mája 2017. O efektívite svedčí aj to, že okresný súd stále nerozhodol o pokračovaní v konaní s ostatnými dedičmi po zomrelej žalobkyni v 8. rade, vydal dve nesprávne uznesenia (č. k. 19 C 68/2009-682 z 30. júna 2017 a č. k. 19 C 68/2009-707 z 11. októbra 2018, pozn.). V danej súvislosti neobstojí názor okresného súdu (k tomu pozri bod 7.1 odôvodnenia tohto nálezu), keďže právne úvahy v rozhodnutí nie sú správne, riešenie, ktoré na základe nich súd prvej inštancie prijal, je v rozpore s ustálenou súdnou praxou a rozhodnutia, na ktoré sa zákonný sudca v napadnutom uznesení odvolával, resp. prípady, ktoré riešili, boli na danú vec neaplikovateľné. Okrem toho okresný súd v uvedenom uznesení bližšie nerozvil svoje úvahy vedúce k tomu, že konanie vo vzťahu k žalobkyni v 1. rade zastavil. Jednoznačne sa jedná o fatálne pochybenie súdu prvej inštancie pri rozhodovaní v esenciálnej a bežnej otázke, ktorá je konštantnou judikatúrou jednoznačne vyriešená.

7.2 Žaloba o určenie vlastníckeho práva je podaná v dôsledku duplicitného vlastníctva nehnuteľnosti a ani početnosť listov súdneho spisu nie je podľa sťažovateľa kritériom na určenie zložitosti sporu. Zložitost' veci už vôbec nedokazuje zmena petitu po 10 rokoch vedenia konania, keďže k zmene tejto došlo len v dôsledku zmeny okruhu strán sporu na strane žalobcov z dôvodu úmrtia pôvodného žalobcu, ktorý sa z dôvodu neadekvátnej dĺžky viac ako 12 rokov trvajúceho konania nedomohol rozhodnutia sporu. Podľa sťažovateľa argumentácia okresného súdu, že dokazovanie v danej veci a aplikovateľné právne predpisy siahajú do obdobia 50. rokov minulého storočia neobstojí, keďže žalobcovia svoje vlastnícke právo odvíjajú od právneho titulu dedenia po svojich právnych predchodcoch, ktorí nadobudli predmetné nehnuteľnosti do svojho vlastníctva titulom pridelu podľa Výmeru o vlastníctve pôdy č. 2319/48-16 z 30. apríla 1948. Z uvedeného je zrejmé, že ide o jednoznačné nadobúdacie právne tituly a ani táto okolnosť nenasvedčuje na zložitost' veci, keďže žalobcovia odvíjajú svoje vlastníctvo od perfektných právnych úkonov a nie ako to vo väčšine prípadov určenia vlastníckeho práva býva, od neperfektných zmlúv.

7. 3 V súvislosti s argumentáciou zákonného sudcu o úmrtí účastníkov na strane žalobcov sťažovateľ uviedol, že prvý zo žalobcov umrel až 10. decembra 2015, teda viac ako 6 a pol roka po podaní žaloby. Zdĺhavé rozhodovanie súdu dokazuje napríklad aj to, že o pokračovaní s dedičmi po žalobkyni v 1. rade zomrelej v júni 2016 dokázal právoplatne rozhodnúť až uznesením č. k. 19 C 68/2009-750 z 15. októbra 2019 teda po viac ako 3 rokoch. O pokračovaní v konaní s dedičmi po žalobkyni v 8. rade súd do dnešného dňa správnym spôsobom nerozhodol (podľa uznesenia č. k. 19 C 68/2009-682 z 30. júna 2017 v konaní pokračuje len s jedným dedičom poručiteľky a pokračovaní s jej ďalšími dedičmi dosiaľ nebolo rozhodnuté). Žalobca v 3. rade zomrel v januári 2020, pričom je zrejmé, že smrť uvedeného žalobcu nijakým spôsobom neovplyvnila neúmernú dĺžku konania. Je neodôvodniteľné a ústavne neudržateľné, aby od posledného uskutočneného pojednávania (18. januára 2016) konajúci súd rozhodoval len o procesných otázkach a ďalšie pojednávanie nariadil až na 25. septembra 2020 (obdobie 4 a trištvrte roka). Argumentácia zákonného sudcu v tom smere, že v dôsledku úmrtí niektorých zo žalobcov bolo potrebné rozhodnúť o pokračovaní s ich právnymi nástupcami a že rozhodovanie bolo často podmienené zistením okruhu dedičov, čo odôvodňuje dlhšie časové intervaly medzi jednotlivými rozhodnutiami, neobstojí, nakoľko právny zástupca sťažovateľa vždy súdu oznámil okruh dedičov – právnych nástupcov zomrelých žalobcov aj s doložením príslušných dokladov ako napr. úmrtných a rodných listov, prípadne dedičského rozhodnutia, a preto ďalšie zisťovanie okruhu dedičov zo strany súdu nebolo potrebné, resp. nevyžadovalo čas navyše.

7.4 K argumentácii okresného súdu o správaní sa účastníkov sporu sťažovateľ okrem iného uviedol, že ani dôvodné žiadosti o odročenie pojednávania adresované súdu právnym zástupcom sťažovateľa nezapríčinili 12 ročnú dĺžku konania bez meritórneho rozhodnutia vo veci. Obdobne tak s ohľadom na celkovú dĺžku súdneho konania sa javí irelevantnou námietka okresného súdu vo vzťahu k návrhu žalobcov na zmenu žalobného petitu (21. septembra 2020) pred pojednávaním nariadeným na 25. september 2020, formulovaného žalobcami z dôvodu opatrnosti (obava z úmrtia ďalšieho zo žalobcov, pozn.), o ktorom mohol súd rozhodnúť priamo na pojednávaní, nie až o 4 mesiace neskôr.

7.5 K názoru okresného súdu o nehospodárnosti podania samostatnej ústavnej sťažnosti každým jednotlivým žalobcom (hoci zastúpených rovnakým právnym zástupcom) sťažovateľ uviedol, že je ústavným právom každej osoby domáhať sa zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a je právom každého občana, aby sa vzhľadom na svoje možnosti, na svoj momentálny stav (zdravotné, finančné, pracovné alebo rodinné faktory limitujúce ho napr. časovo) rozhodol, či a v ktorom časovom období využije svoje právo uplatniť svoje nároky na súde vrátane jeho nárokov vzniknutých titulom priet'ahov v konaní. Okresný súd vidí spomínanú nehospodárnosť sťažovateľov/žalobcov, avšak nevidí nehospodárnosť vo svojom vlastnom postupe, keď po dobu viac ako 12 rokov nedospel k vydaniu čo i len neprávoplatného rozhodnutia. Návrh okresného súdu, aby ústavný súd zohľadnil pri rozhodovaní o trovách konania o ústavnej sťažnosti skutočnosť, že sťažovatelia využili svoje právo podať v rôznych časových obdobiach individuálne sťažnosti na priet'ahy v konaní, sa javí ako nedôvodný a krajne nespravodlivý.

IV.

Ďalší priebeh konania pred ústavným súdom

8. Po prijatí veci na ďalšie konanie ústavný súd zistil, že voči postupu Okresného súdu Nitra v konaní vedenom pod sp. zn. 19 C 68/2009 podali na ústavný súd jednotliví žalobcovia zastúpení jednou a tou istou advokátskou kanceláriou zatiaľ spolu desať ústavných sťažností v podstate

rovnakého obsahu. Prvú z nich sťažovateľky [REDAKOVANÉ] došlú ústavnému súdu 17. februára 2021 prijal ústavný súd na ďalšie konanie uznesením č. k. III. ÚS 205/2021 z 9. marca 2021 a postupne boli s touto vecou z dôvodu procesnej ekonomie spojené aj ďalšie ústavné sťažnosti žalobcov [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ]. Túto okolnosť považoval ústavný súd pre rozhodnutie v tu prejednávanej veci už za dostatočný počet na to, aby o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ] mohol rozhodnúť samostatne bez toho, že by princíp hospodárnosti konania bol narušený.

9. Ústavný súd v tejto veci upustil od ústneho pojednávania, keďže na základe podaní účastníkov, doložených príloh a obsahu súdneho spisu je zrejmé, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci (§ 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde).

V.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

10. Podstata námietok sťažovateľa v súvislosti s namietaným porušením jeho základného práva na prerokovanie jeho veci bez zbytočných prietáhov a práva na pojednanie jeho záležitosti v primeranej lehote je založená na jeho tvrdení, že k porušeniu týchto práv došlo nečinnosťou a nesústredenou (neefektívnou) činnosťou okresného súdu v konaní o určenie vlastníckeho práva.

11. Ústavný súd pri rozhodovaní o ústavných sťažnostiach namietajúcich porušenie už citovaného základného práva vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04).

12. Ústavný súd taktiež sústavne opakuje, že základnou povinnosťou súdu je zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník konania obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie. Táto povinnosť súdu do 1. júla 2016 vyplývala z § 6 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“), ktorý súdom prikazoval, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupovali tak, aby ochrana ich práv bola rýchla a účinná, ďalej z § 100 ods.1 prvej vety OSP, v zmysle ktorej len čo sa konanie začalo, postupoval v ňom súd i bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá. Podľa právnej úpravy účinnej od 1. júla 2016 povinnosť súdu a sudcu konať bez prietáhov je *expressis verbis* zakotvená ako základný princíp civilného sporového konania v čl. 17 CSP, podľa ktorého súd postupuje v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádza zbytočným prietahom, koná hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania strán sporu a iných osôb.

13. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS74/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitnosť veci, o ktorej súd rozhoduje (1), správanie účastníka súdneho konania (2) a postup samotného súdu (3). Za súčasť prvého kritéria sa považuje aj povaha prerokovanej veci.

14. Ústavný súd, berúc do úvahy celkovú dĺžku napadnutého konania (12 rokov) a absenciu meritórneho rozhodnutia čo i len v prvej inštancii, konštatuje, že uvedené kritériá nepovažoval za významné podrobnejšie skúmať, pretože ani právne či skutkovo náročnejší spor, akým je napadnuté konanie, nesmie trvať v právnom štáte takúto dlhú dobu (I. ÚS 760/2016, IV. ÚS 21/2018) a platí, že oneskorená spravodlivosť je odmietnutou spravodlivosťou (rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 20. 5. 2010 vo veci Medvedskyi proti Ukrajine). V súlade s opakovanou judikatúrou ústavného súdu (III. ÚS 243/2017, III. ÚS 451/2017, II. ÚS 481/2017) v prípadoch extrémnych prietáhov v konaní dochádza k porušeniu práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov už samotnou dĺžkou súdneho konania, ktorá predlžuje stav právnej neistoty do takej miery, že sa právo na súdnu ochranu stáva iluzórnym, a teda ho ohrozuje vo svojej podstate (I. ÚS 39/00, I. ÚS 66/03, III. ÚS 113/07). Dĺžka súdneho sporu v posudzovanom prípade celkom zjavne vykazuje neprimeranosť a z ústavnoprávneho hľadiska v žiadnom prípade nezodpovedá požiadavke dosiahnutia rozhodnutia v primeranej dobe.

15. V okolnostiach danej veci ústavný súd nepovažoval za potrebné bližšie rozpisovať ani jednotlivé uskutočnené pojednávania či iné úkony okresného súdu (v prevažnej časti procesného charakteru), avšak vzhľadom na obsah súdneho spisu, ako i protichodné tvrdenia okresného súdu a sťažovateľa v jeho replike nemohol ponechať bez povšimnutia niektoré podstatné okolnosti.

15.1 Prvou okolnosťou je nepopierateľne skutková náročnosť súdneho sporu, v ktorom okresný súd od podania žaloby 17. apríla 2009 do 18. januára 2016 uskutočnil 22 pojednávanií, viaceré úkony dožiadania (kataster nehnuteľností, obec, štátny archív), ako aj znalecké dokazovanie. Druhou je správanie sa sťažovateľa resp. jeho právneho zástupcu, keď okresný súd musel pristúpiť k odročeniu až siedmich pojednávanií (naposledy nariadeného na 10. júla 2017, pozn.) z dôvodov na strane právneho zástupcu sťažovateľa. V neposlednom rade sa ako účelové javí aj doručenie návrhu na zmenu žalobného petitu zo strany žalobcov štyri dni pred termínom verejného vyhlásenia rozsudku určený na 25. septembra 2020 (stranám sporu bol oznámený 14. augusta 2020, pozn.), keď je zrejmé, že okresný súd smerujúci k meritórnemu rozhodnutiu vo veci sa musel vysporiadať s návrhom žalobcov (zaslanie návrhu žalovanému a intervenientovi), čo si objektívne vyžiadalo určitý čas na rozhodnutie (uznesenie č. k. 19 C 68/2009-791 z 28. januára 2021, pozn.).

16. Okresnému súdu však treba predovšetkým vytknúť určitú mieru neefektívnosti v jeho postupe najmä po nevyhlásení rozsudku, t. j. od 8. februára 2016, a naďalej po postupnom umieraní žalobcov, počnúc vydaním procesného rozhodnutia č. k. 19 C 68/2009-707 z 11. októbra 2018 (k tomu bližšie bod 6 a 7.1 odôvodnenia tohto nálezu) zrušeného odvolacím súdom. Preverení aktuálneho stavu napadnutého konania ústavný súd zistil, že okresný súd určil termín pojednávania a rozhodnutia na 28. október 2021, uvedená skutočnosť však vzhľadom na celkovú dĺžku trvania napadnutého konania nemohla závery ústavného súdu (bod 1 výroku tohto nálezu) výraznejším spôsobom ovplyvniť.

17. Pokiaľ ide o „obranu“ okresného súdu, že k celkovej dĺžke napadnutého konania prispela aj niekoľkonásobná zmena zákonného sudcu, ústavný súd dáva do pozornosti, že aj keď predmetné tvrdenie vychádza z objektívneho stavu, na strane druhej opakovane pripomína, že skutočnosť, že Slovenská republika nevie alebo nemôže v čase konania zabezpečiť primeraný počet sudcov alebo ďalších pracovníkov na súde, ktorý oprávnený subjekt požiadala o odstránenie svojej právnej neistoty, nemôžu byť dôvodom na zmarenie uplatnenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov a v konečnom dôsledku nezbavujú štát zodpovednosti za pomalé konanie spôsobujúce zbytočné prietahy v súdnom konaní (I. ÚS 3/2020, I. ÚS 363/2020). Preto aj keď prednesené

tvrdenia okresného súdu nebolo možné úplne akceptovať (vzhľadom na poskytnutie ochrany namietaných práv sťažovateľa, pozn.), *ipso facto* ústavný súd pripomína, že prednostne by malo byť v záujme Slovenskej republiky a zodpovedných orgánov verejnej moci, aby nepriaznivý stav výkonu súdnej moci reflektovali a svoju činnosť koncentrovali na prijatie opatrení, ktoré by vo svojom výsledku implikovali stav náležitého poskytnutia ochrany namietaným právam, pretože v prípade nedostatku zákonných sudcov a iných zamestnancov súdu nie je možné reálne očakávať, že všeobecný súd (aj pri maximálne sústreďenom úsilí, pozn.) zabezpečí taký priebeh konaní, v ktorých nebude dochádzať k zbytočným prieťahom. Navyše, v právnom štáte nie je žiadateľný stav, aby nedostatočné personálne obsadenie orgánu súdnej moci viedlo k ďalšiemu porušeniu práv fyzických a právnických osôb, okrem už tých, ktorých ochrany sa v konaní pred všeobecným súdom domáhajú.

18. Ústavný súd tak uzatvára, že postupom okresného súdu v dôsledku jeho nečinnosti a nesústreďenej činnosti v napadnutom konaní bolo porušené základné právo sťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a jeho právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku tohto nálezu).

VI.

Prikázanie vo veci konať a priznanie primeraného finančného zadosťučinenia

19. Podľa § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže prikázať, aby ten, kto porušil základné práva a slobody sťažovateľa svojou nečinnosťou, vo veci konal. V kontexte citovaného zákonného ustanovenia dáva ústavný súd do pozornosti, že sťažovateľ v ústavnej sťažnosti i replike síce uviedol rozsiahlu argumentáciu o „*nečinnosti a fatálnom pochybení*“ konajúceho súdu, v jeho návrhu na rozhodnutie ale požiadavka na prikázanie vo veci konať bez zbytočných prieťahov absentuje. Keďže sťažovateľ v ústavnej sťažnosti uloženie tejto povinnosti nenavrhol, ústavný súd súc viazaný obsahom a dôvodmi ústavnej sťažnosti vrátane sťažnostného petitu (§ 45 zákona o ústavnom súde) nemohol okresnému súdu prikázať, aby vo veci naďalej konal bez zbytočných prieťahov v zmysle čl. 127 ods. 2 druhej vety ústavy.

20. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie. Podľa § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže priznať sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie, ak o to požiadal. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovriešenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (m. m. IV. ÚS 210/04, I. ÚS 164/2018).

21. Ústavný súd, prihliadajúc na sťažovateľom požadovanú sumu 15 000 eur odôvodnenú okolnosťami bližšie uvedenými v bode 6 odôvodnenia tohto nálezu, vychádzajúc zo zásad spravodlivosti aplikovaných Európskym súdom pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu, konštatovanú nečinnosť a neefektívnu činnosť okresného súdu, berúc do úvahy povahu veci, význam sporu pre sťažovateľa, jeho správanie, ako aj rozsah porušenia jeho namietaných práv, považoval priznanie sumy 6 000 eur za primerané finančné zadosťučinenie (bod 2 výroku tohto

nálezu). Vo zvyšku požadovaného primeraného finančného zadost'učinenia ústavný súd ústavnej s'ťažnosti nevyhovel (bod 4 výroku tohto nálezu).

VII. Trovy konania

22. Ústavný súd priznal s'ťažovateľovi podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde náhradu trov konania v celkovej sume 460,90 eur (bod 3 výroku tohto nálezu).

23. Ústavný súd sa pri rozhodovaní o náhrade trov konania zásadne riadi znením § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde, ktorý mu dáva možnosť, nie povinnosť, uložiť niektorému účastníkovi konania v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania nahradiť trovy konania inému z účastníkov, a to celkom alebo z časti. Keďže ústavný súd má v zmysle tohto ustanovenia širokú mieru voľného uváženia (oveľa širšiu ako všeobecné súdy), nemusí vždy priznať náhradu trov konania pred ústavným súdom, ani ju nemusí priznať v celom rozsahu.

24. Vychádzajúc z uvedeného zákonného ustanovenia, z obsahu súdneho spisu, ako aj počtu podaných ústavných s'ťažností toho istého obsahu proti jednému konaniu okresného súdu spísaného tým istým právnym zástupcom, ústavný súd priznal náhradu za dva právne úkony, a to za prevzatie a prípravu zastupovania a repliku s'ťažovateľa. Náhradu trov za podanie ústavnej s'ťažnosti s'ťažovateľovi nepriznal, pretože pri podaných desiatich ústavných s'ťažnostiach ide o skutkovo a právne totožné veci, čím sa toto podanie blíži tzv. formulárovej žalobe. Ústavný súd v danom prípade vychádzal aj z princípu proporcionality a primeranosti súvisiaceho s rozumnosťou v práve, ktorá je chápaná ako vyhľadávanie praktickej rovnováhy v rámci aplikácie práva s tým, že nemožno nebaďat' istú snahu zvýšiť trovy konania jeho druhému účastníkovi.

25. Odmena za jeden úkon právnych služieb za rok 2020 v zmysle § 11 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“) predstavuje sumu 181,17 eur. Takto stanovená odmena spolu s režijným paušálom 10,84 eur (§ 16 ods. 3 vyhlášky) predstavuje sumu 192,04 eur za jeden úkon uskutočnený v roku 2021. Priznané trovy konania spolu 384,08 eur navýšené o daň z pridanej hodnoty 20 %, ktorej je právny zástupca s'ťažovateľa platiteľom (§ 18 ods. 3 vyhlášky), predstavujú sumu celkom 460,90 eur.

26. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia (bod 3 výroku tohto nálezu) je okresný súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu s'ťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 CSP) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 26. októbra 2021

Rastislav Kaššák
predseda senátu